
H V E R A G E R Ð I S B Æ R

Jafnréttisáætlun

2023 - 2027

Samþykkt í bæjarstjórn þann 8. desember 2022

Inngangur

Tilgangurinn með gerð jafnréttisáætlunar Hveragerðisbæjar er að vekja athygli á rétti hvers einstaklings til jafnra tækifæra í lífinu og að það sé hagur samfélagsins í heild að virðing sé borin fyrir hæfileikum allra. Jafnréttisáætlun gildir um alla starfskrafta Hveragerðisbæjar.

Jafnréttisáætlun Hveragerðisbæjar byggir á lögum um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla nr. 150/2020 er fjalla um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna og annarra laga er tengjast jafnrétti, óháð kyni. Markmið laga þessara er að koma í veg fyrir mismunun á grundvelli kyns og koma á og viðhalda jafnrétti og jöfnum tækifærum kynjanna á öllum sviðum samfélagsins. Allt fólk skal eiga jafna möguleika á að njóta eigin atorku og þroska hæfileika sína óháð kyni. Með kyni í lögum þessum er átt við konur, karla og fólk með hlutlausu skráningu kyns í þjóðskrá nema annars sé sérstaklega getið.

Jafnrétti felur m.a. í sér að:

- **Allir einstaklingar hafi jöfn áhrif í samfélaginu.**
Allir einstaklingar skulu eiga jafna möguleika á að njóta eigin atorku og þroskahæfileika sína óháð kyni.
- **Efnahagslegt jafnræði sé milli allra.**
Allir eiga að hafa sömu möguleika til menntunar, launavinnu og fjárhagslegs sjálfstæðis óháð kyni. Vinna skal gegn launamisrétti og annarri mismunun á grundvelli kyns á vinnumarkaði.
- **Jafna skiptingu umönnunar- og heimilisstarfa.**
Öllum skal gert kleift að samræma fjölskyldu- og atvinnulíf. Allir eiga að bera sömu ábyrgð á heimilisstörfum og hafa sömu möguleika á að annast sína nánustu og þiggja umönnun.
- **Breyta hefðbundnum kynjaímyndum og neikvæðum staðalímyndum.**
Margar af þeim hefðbundnu kynjaímyndum og staðalímyndum um hlutverk kynja sem eru ríkjandi í samfélaginu koma í veg fyrir að ólíkir einstaklingar geti notið hæfileika sinna og atorku til fulls.

Jafnrétti snýst um að jafna aðgang að gæðum þannig að skilyrði allra, óháð kyni, í Hveragerðisbæ til að njóta allra lífsins gæða verði eins og best verður á kosið.

Jöfn staða allra, óháð kyni, er grundvallaréttur og jöfn þátttaka allra í ákvarðanatöku er forsenda lýðræðislegs þjóðfélags.

Leiðarljós við gerð jafnréttisáætlunar:

- Allir njóti jafnra tækifæra og hafi sömu möguleika til áhrifa í sveitarfélaginu.
- Stúlkum og drengjum verði sköpuð tækifæri til náms og félagslífs sem ekki mótast af hefðbundnum kynhlutverkum.
- Mikilvægt jafnréttismál er að útrýma kynbundnu ofbeldi og klámvæðingu.
- Jafnréttisáætlun þessi skal höfð að leiðarljósi við gerð annarra áætlana og stefnumótunar Hveragerðisbæjar.

Í lögum um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla nr. 150/2020 er kveðið á um að sveitarfélög skipi jafnréttisnefndir og geri jafnréttisáætlanir með framkvæmdaáætlun. Jafnframt kemur þar fram að heimilt sé að fela annarri nefnd þennan málaflokk. Bæjarráð í umboði bæjarstjórnar Hveragerðisbæjar fer með jafnréttismál bæjarfélagsins og mun hafa umsjón með gerð jafnréttisáætlana til fjögurra ára, þar sem m.a. kemur fram hvernig unnið skuli að kynjasambættingu á öllum sviðum ásamt framkvæmdaáætlun um það hvernig leiðrétta skuli mismun á stöðu kvenna og karla innan bæjarfélagsins .

Hlutverk og skyldur bæjarfélagsins er margþætt og skuldbindur bæjarfélagið sig til að vinna að jafnræði á þremur meginsviðum:

- Hveragerðisbær sem stjórnvald.
- Hveragerðisbær sem atvinnurekandi.
- Hveragerðisbær sem þjónustuveitandi.

Framkvæmd

Bæjarstjórn Hveragerðisbæjar ber ábyrgð á jafnréttisáætlun bæjarfélagsins. Starfsmaður bæjarstjórnar er bæjarstjóri sem skal vera til ráðgjafar í málaflokknum jafnt fyrir starfskrafta bæjarfélagsins og íbúa þess. Jafnréttisáætlun skal kynnt öllum stjórnendum, starfsmönnum bæjarfélagsins, kjörnum fulltrúum og íbúum. Jafnréttisáætlunin gildir frá vori 2023 til vors 2027. Endurskoðun hennar skal eiga sér stað eigi síðar en ári eftir sveitarstjórnarkosningar.

Hveragerðisbær sem stjórnvald

Framboðslistar, nefndir, ráð og stjórnir.

Við skipan á framboðslista til sveitarstjórna og í nefndir, ráð, stjórnir og starfshópa á vegum bæjarfélagsins skal, í samræmi við jafnréttislög, gæta þess að hlutfall kynjanna sé sem jafnast. Stjórn málaflokkum ber að hafa þetta ákvæði að leiðarljósi þegar lagðir eru fram framboðslistar og settar eru fram tillögur um fulltrúa í nefndir, ráð, stjórnir og starfshópa og taka mið af 28.gr. laga nr. 150/2020 og 2.tl. 44.gr. laga nr. 138/2011. Við tilnefningar skal leitast við að veita innflytjendum og öðrum hópum sem hallar á í samfélaginu tækifæri til þátttöku í nefndum og ráðum. Stjórnsýsla sveitarfélagsins á að vera fordæmisgefandi fyrir aðra aðila í bæjarfélaginu.

Leiðir að markmiði: Fyrir hverjar sveitarstjórnarkosningar skulu öll framboð til sveitarstjórnar hvött til þess bréflaga að konur og karlar hafi jafnt vægi á listum og að þess sé gætt við kosningar í nefndir, ráð og stjórnir að hlutföll og ábyrgðarsvið milli kynjanna séu sem jöfnust.

Gerð verði úttekt á kynjahlutföllum í nefndum ráðum og stjórnnum og ábendingum um úrbætur komið til oddvita framboðslista. Að minnsta kosti annað hvert ár skal kannað hvort breytingar hafi orðið á nefndaskipan á kjörtímabilinu

Tímarammi: Niðurstöður úttektar verði kynntar fyrir bæjarstjórn í síðasta lagi fjórum mánuðum eftir hverjar sveitarstjórnarkosningar og tveimur árum eftir sveitarstjórnarkosningar verði gerð grein fyrir því hvort að breytingar hafi orðið í nefndaskipan.

Mælikvarði: Ekki lægra en 40% hlutfall hvors kyns fyrir sig í nefndum, stjórnnum og ráðum. Ef um þriggja manna nefnd/stjórn/ráð er að ræða þá 33,3%

Ábyrgð: Bæjarstjórn/bæjarstjóri.

Kynjasambætting

Ávallt skal velta upp þeirri spurningu hvort kynjum sé mismunað á einhvern hátt. Við stefnumótun og áætlanagerð á vegum sveitarfélagsins og stofnana þess skal hugað sérstaklega að misjöfnun áhrifum fyrirhugaðra breytinga á kynin. Hið sama gildir um ákvarðanatöku innan stjórnsýslunnar og stofnana eftir því sem við getur átt.

Leiðir að markmiði: Í skilningi jafnréttis laga felst í kynjasambættingu að stefnumótunarferli sé metið, skipulagt, bætt og þróað þannig að sjónarhorn allra kynja sé fléttað inn í ákvarðanir þeirra sem taka þátt í stefnumótun í samfélaginu. Með það að leiðarljósi verður sambætting kynjajafnréttis að eðlilegum þætti í starfsemi og ákvörðunum bæjarstjórnar og stofnana sveitarfélagsins. Í undirbúningi að ákvarðanatöku og við úthlutun fjármagns, t.d. í fjárhagsáætlunargerð, þarf að taka mið af þörfum og viðhorfum kynjanna og greina áhrif ákvarðana á stöðu þeirra. Þegar verið er að undirbúa ákvarðanatöku sem hefur sérstök áhrif á ákveðna aldurshópa skal taka mið af þörfum og viðhorfum fólks á mismunandi aldri og er eftir föngum haft samráð við fulltrúa viðkomandi hópa.

Ábyrgð: Bæjarstjórn, bæjarstjóri og forstöðumenn stofnanna.

Hveragerðisbær sem atvinnurekandi

Jafnlaunastefna

Við ákvörðun launa skal þess gætt að kynjum sé ekki mismunað. Megin markmið er að konum og körlum skulu greidd jöfn laun og skulu þau njóta sömu kjara fyrir sömu, eða jafnverðmæt störf. Með jöfnum launum er átt við að laun séu ákveðin á sama hátt fyrir konurog karla og að þau viðmið sem lögð eru til grundvallar launaákvörðunum feli ekki í sér kynjamismunun. Laun eru í 9. tölulið 2. gr. jafnréttis laga skilgreind sem almennt endurgjald fyrir störf og hvers konar frekari þóknun, bein og óbein, hvort heldur er með hlunnindagreiðslum eða með öðrum hætti sem atvinnurekandi greiðir starfskrafti sínum fyrir vinnu hans.

Leiðir að markmiði: Bæjarráð óskar eftir upplýsingum frá launafulltrúa bæjarfélagsins um hvort til staðar sé óútskýrður kynbundinn launamunur í sveitarfélaginu og ef svo er, þá verði gerð áætlun um hvernig hlutur kynjanna verði jafnaður. Einnig verður farið sérstaklega yfir þær útskýringar með stjórnendum. Jafnlaunamarkmið eru rýnd árlega þegar rýni stjórnenda fer fram, staða þeirra skjalfest og ákvörðun tekin hvort ástæða er til breytinga.

Tímasetning: Mars – apríl ár hvert, fyrir ytri úttekt og endurúttektir,

Mælikvarði: Óútskýrður launamunur skal vera enginn og frávik ekki meiri en 5%.

Ábyrgð: Bæjarstjórn/bæjarstjóri bera ábyrgð á að launagreining sé framkvæmd ásamt launafulltrúa í samvinnu við skrifstofustjóra.

Laus störf og starfsauglýsingar

Hveragerðisbær vinnur að jafnrétti á vinnustöðum og sér til þess að innan þeirra endurspeglit margbreytileiki samfélagsins. Sveitarfélaginu er óheimilt að mismuna umsækjendum um starf á grundvelli kyns, sbr. 19. gr. jafnréttislaga. Stefnt er að því að kyngera engin störf innan sveitarfélagsins og halda sem jöfnustu hlutfalli mismunandi einstaklinga í mismunandi starfsgreinum innan bæjarfélagsins. Við ráðningar er óheimilt að mismuna kynjum á grundvelli fjölskyldustöðu eða annarra þátta þar sem ætla má að kynbundnir einkahagir hafi áhrif.

Leiðir að markmiði: Í auglýsingum eru störf ókyngreind og skal gæta jafnræðis allra hópa og jafnrar virðingar kynjanna Sérstaklega skal hvetja aðila sem hallað er á að sækja um auglýst störf. Þó er heimilt að auglýsa sérstaklega eftir þeim sem hallar á ef tilgangurinn er að stuðla að jafnari skiptingu innan starfsgreinarinnar og skal það þá koma fram í auglýsingunni.

Tímasetning: Í ráðningarferli.

Mælikvarði: Skoða hlutföll kynja í einstökum starfaflokkum og í þeim störfum sem auglýst eru.

Ábvirgð: Bæjarstjórn og yfirmenn stofnana innan bæjarfélagsins .

Stöðuveitingar og störf

Jafnréttissjónarmið verði metin til jafns við önnur mikilvæg sjónarmið sem ráða við stöðuveitingar. Sérstök áhersla er lögð á jafna stöðu kynjanna í stjórnunar- og áhrifastöðum.

Leiðir að markmiði: Teknar saman upplýsingar um hlut kynja í stjórnunar- og áhrifastöðum í sveitarfélaginu.

Tímasetning: Tveimur árum eftir sveitarstjórnarkosningar.

Mælikvarði: Jöfn kynjahlutföll í stjórnunar og áhrifastöðum.

Ábvirgð: Bæjarstjórn/bæjarstjóri.

Starfsþjálfun, endurmenntun og framgangur í starfi

Tryggt verði að allir, óháð kyni, njóti sömu möguleika til starfsþjálfunar og endurmenntunar. Þess verði gætt við úthlutun verkefna og tækifæra til að axla ábyrgð, sem og þegar um framgang eða tilfærslu í störfum er að ræða, að einstaklingum sé ekki mismunað vegna kynferðis. Sama gildir um starfs- eða vinnuhópa sem starfsfólk er skipað í.

Leiðir að markmiði: Haldið verði utan um þátttöku starfsfólks í námskeiðum, endurmenntun og í starfs – og vinnuhópum. Greina skal hvort á einhvern hallar við nýtingu slíkra tækifæra. Komi slíkt í ljós ber að reyna eftir fremsta megni að leiðrétta það.

Tímasetning: Febrúar ár hvert.

Mælikvarði: Skoða hlutfall kynja samkvæmt ofangreindu og hvort það samræmist kynjahlutfalli starfsmanna sem við á í hverju tilfelli.

Ábyrgð: Yfirmenn einstakra stofnana, bæjarstjóri.

Jafnvægi milli atvinnu- og fjölskyldulífs.

Bæjarfélagið leitast við að skapa starfsmönnum sínum aðstæður til að samræma kröfur atvinnu- og einkalífs eins og kostur er. Gert verði ráð fyrir að allir einstaklingar, óháð kyni, njóti sveigjanleika til að sinna fjölskyldum sínum. Óheimilt er að láta fæðingar- og foreldraorlof, eða aðrar aðstæður tengdar meðgöngu og barnsburði, hafa neikvæð áhrif á ákvarðanir um framgang í starfi, endurmenntun, uppsögn, vinnuaðstæður og fleiri slíka þætti sem fram koma í 1. mgr. 19. gr. jafnréttislagana. Starfsmenn skulu eiga kost á hlutastörfum og sveigjanlegum vinnutíma eftir því sem kjarasamningar og aðstæður framast leyfa.

Leiðir að markmiði: Allir verði hvattir til að nýta sér rétt sinn til fæðingarorlofs og veikindadaga vegna veikinda barna.

Tímasetning: Eftir þörfum.

Ábyrgð: Bæjarstjóri.

Einelti, kynbundin áreitni, kynferðisleg áreitni og kynbundið ofbeldi.

Það er stefna Hveragerðisbæjar að starfsmenn sýni samstarfsfólki sínu alltaf kurteisi og virðingu í samskiptum. Einelti, kynbundin áreitni, kynferðisleg áreitni og kynbundið ofbeldi er með öllu óheimilt á vinnustöðum sveitarfélaganna. Allt starfsfólk á rétt á því að komið sé fram við það af virðingu og að það sæti ekki einelti, kynbundinni áreitni, kynferðislegri áreitni og kynbundnu ofbeldi sem nánar er skilgreint í jafnréttislagum og öðrum lögum.

Bæjarstjórn hefur samþykkt stefnu og viðbragðsáætlun gegn einelti, kynferðislegri og kynbundinni áreitni og ofbeldi. Eins er í Íþrótt- og frístundastefnu bæjarins sett inn skilyrði til fjárveitinga til íþróttafélaga og annarra frístundafélaga að þau setji sér upp siðareglur og viðbragðsáætlanir um einelti, ofbeldi, kynferðislega áreitni og kynferðisofbeldi og verður það sett inn í þjónustusamninga sem bærinn gerir við þessi félög.

Skilgreining Hveragerðisbæjar á hvað einelti, kynferðisleg áreitni, kynbundin áreitni og ofbeldi styðst við reglugerð nr. 1009/2015 en þar segir í 3. gr. :

Kynbundin áreitni: Hegðun sem tengist kyni þess sem fyrir henni verður, er í óþökk viðkomandi og hefur þann tilgang eða þau áhrif að misbjóða virðingu viðkomandi og skapa aðstæður sem eru ógnandi, fjandsamlegar, niðurlægjandi, auðmýkjandi eða móðgandi fyrir viðkomandi. Eitt tilvik getur talist kynbundin áreitni ef það er alvarlegt.

Kynferðisleg áreitni: Hvers kyns kynferðisleg hegðun sem er í óþökk þess sem fyrir henni verður og hefur þann tilgang eða þau áhrif að misbjóða virðingu viðkomandi, einkum þegar hegðunin leiðir til ógnandi, fjandsamlegra, niðurlægjandi, auðmýkjandi eða móðgandi aðstæðna. Hegðunin getur verið orðbundin, táknræn og/eða líkamleg. Eitt tilvik getur talist kynbundin áreitni ef það er alvarlegt.

Kynbundið ofbeldi: Ofbeldi á grundvelli kyns sem leiðir til eða gæti leitt til líkamlegs, kynferðislegs eða sálræns skaða eða þjáninga þess sem fyrir því verður, einnig hótun um slíkt, þvingun eða handahófskennda sviptingu frelsis, bæði í einkalífi og á opinberum vettvangi. Eitt tilvik getur talist kynbundin áreitni ef það er alvarlegt.

Leiðir að markmiði: Bæjarstjórn samþykkir stefnu og viðbragðsáætlun vegna eineltis, kynferðislegrar og kynbundinnar áreitni og kynbundins ofbeldis og stjórnendum og starfsmönnum er síðan reglulega kynnt stefnan í samræmi við ákvæði hennar.

Tímasetning: tvisvar á kjörtímabili 2. og 4. ári skal stefnan tekin til umræðu á stjórnendafundum og þeir í kjölfarið beðnir um að kynna hana á starfsmannafundum stofnana og einnig að kynna hana ávallt fyrir nýjum starfsmönnum.

Mælikvarði: Kvartanir og tilkynningar verði færri en 1 á ári.

Ábyrgð: Bæjarstjórn, bæjarstjóri, yfirmenn stofnana.

Hveragerðisbær sem þjónustuveitandi

Þjónusta við bæjarbúa

Tryggja á jafnan aðgang allra að þjónustu bæjarfélagsins . Allar stofnanir sveitarfélagsins skulu vinna markvisst og skipulega að því að móta og þróa þjónustu og upplýsingargjöf íþágu margbreytilegs sveitarfélags. Við ákvarðanir um tilhögun hennar skal taka mið af þörfum og áhrifum allra. Flétta skal jafnréttisjónarmið saman við alla þjónustu Hveragerðisbæjar og á þjónustan að einkennast af jákvæðum samskiptum og gagnkvæmri virðingu kynjanna. Í allri þjónustu skal tekið tillit til þess að þarfir fólks fyrir þjónustu eru mismunandi.

Leiðir að markmiði: Við ákvarðanir um tilhögun þjónustu skal taka mið af þörfum allra og kynbundnum áhrifum hennar. Allt uppeldis- og tólmundastarf, menntun og fræðsla sem fram fer á ábyrgð Hveragerðisbæjar og stofnana hans, hafi jafna stöðu kynjanna að leiðarljósi. Styrkja

skal jákvæð samskipti og gagnkvæma virðingu kynjanna í öllu starfi með íbúumbæjarfélagsins. Stuðla ber að því að viðhorf til allra aldurshópa sem njóta þjónustu sveitarfélagsins sé jákvætt og uppbyggilegt. Tryggja skal börnum vernd fyrir hvers konar ofbeldi, vanrækslu og misnotkun. Fatlaðir eigi jafnan aðgang að þjónustu og ófatlaðir. Þess á að gæta þegar þjónusta er skipulögð, að hún taki mið af þörfum ólíkra hópa fatlaðra af báðum kynjum. Opinberar byggingar þurfa að vera aðgengilegar fyrir alla, óháð fötlun, sbr. lög um málefni fatlaðra nr. 59/1992. Tryggja þarf fötludum aðgengi að upplýsingum um réttindi sín.

Ábyrgð: Bæjarstjóri, forstöðumenn og starfsmenn stofnana Hveragerðisbæjar og Skóla- og velferðarþjónusta Árneshvíks.

Skólakerfið, íþróttá-, forvarna- og tómstundamáli

Lögbundið er að veita fræðslu um jafnréttismál á öllum skólastigum, m.a. með því að leggja áherslu á að búa bæði öll kyn jafnt undir virka þátttöku í samfélaginu, fjölskyldulífi og atvinnulífi. Allt uppeldis- og tómstundastarf, menntun og fræðsla skal hafa jafna stöðu kynjanna að leiðarljósi. Styrkja skal jákvæð samskipti og gagnkvæma virðingu kynjanna í öllu starfi með börnum og unglingum og þau skulu hvött til að rækta hæfileika sína og persónuþroska án hamlandi áhrifa hefðbundinna kynjaímynda. Skólayfirvöld og stjórnendur íþróttá-, félags- og tómstundastarfs, styrki jákvæða kynímynd allra og vinni gegn skaðlegum áhrifum klámvæðingar. Íþróttá- og tómstundastarf skal skipulagt með þarfir og hagsmuni allra í huga, svo sem varðandi tímasetningu og aðstöðu.

Leiðir að markmiði: Lögð er áhersla á að starfsmenn fái þjálfun í að undirbúa nemendur undir einkalíf, atvinnulíf, félagslíf og fjölskyldulíf í fjölbreyttu samfélagi. Skólayfirvöld sjá til þess eftir fremsta megni að námsefni mismuni ekki kynjum og í náms og starfsfræðsluverði lögð áhersla á að kynna öllum störf sem hingað til hafa verið álitin hefðbundin kvenna- og karlastörf. Allir starfsmenn Hveragerðisbæjar beri ábyrgð á að skapa andrúmsloft sem er laust við fordóma.

Ábyrgð: Bæjarstjóri, fræðsluefnd, skólastjórnendur og yfirmenn íþróttá og tómstundamála.

Kynning á jafnréttisáætlun Hveragerðisbæjar

Jafnréttisáætlun þessi skal vera aðgengileg fyrir íbúa Hveragerðisbæjar á vef bæjarfélagsins, www.hveragerdi.is. Jafnréttisáætlunin skal send kjörnum fulltrúum til kynningar, ásamt því að vera send til kynningar í allar stofnanir og í allar nefndir og ráð Hveragerðisbæjar.

Endurskoðun jafnréttisáætlunar Hveragerðisbæjar

Jafnréttisáætlunin skal endurskoðuð af bæjarstjórn í upphafi hvers kjörtímabils. Endurskoðunin skal taka mið af könnunum og árangri á hverju tímabili fyrir sig